

Előfizetési ár:
Évnyegyedre vidéken 2 fl. 50 kr.
helyt 2 — 24 —
Félévre vidéken 5 — 40 —
helyt 4 — 48 —

HETILAP

A Hetilap megjelen hetenként kétszer, szerdán és szombaton egy-egy íven. — A hirdetések négyszer hasábozott sorának ára 3 pkr.

az ipar-világ, tudomány, művészet s szépirodalom köréből.

82. szám

Kolozsvártt Szombat dec. 24.

1853.

Előfizetési fölhívás

a HETILAP jövő félévi és évnegyedi folyamára.

Vidékre (január — június) félévi folyamra 5 fl. 40 kr. | Helyt, félévre 4 „ 48 „
„ (január — mart.) évnegyedi „ 2 „ 50 „ | „ évnegyedre 2 „ 24 „

Előfizetni lehet helyt Tilsch J. könyvkereskedésben; — vidéken minden es. k. postahivatalnál.
A nyomtatandó példányszámok s a czimzetek végett az előfizetési megrendelések mielőbbi megtételét kérjük.

Tartalom:

A kolozsvári II. Terménytárlat. I. — Visszapillantás ez évrre. — Dunamelléki közlemények III. Fodor. — Egy levél Romából. — Hírfüzér. — Nemzeti színház. — Mozaik. — Hirdetések.

A kolozsvári II-dik terménytárlat

novemb. 29-től dec. 10-ig.

I.

Az idei terménytárlat nov. 29-kén nyílt meg, s decemb. 10-kén zárattat be.

A beküldött termények az úgy nevezett „vivó-terem“ben voltak kirakva, a körülményekhez képest csinnal s szakok szerint. A termet tulajdonosa tanácsos Schütz József díj nélkül engedé át, miért is szíves közönetünket nyilvánítjuk.

A tárlat egész ideje alatt nagy számu közönség látogatásának volt szerencsénk örvendeni, s a részvét és méltánylás oly kitünő jeleivel találkozunk, a köztetszés s helybenhagyás anynyi bizonyosságait tapasztaltuk, hogy nem egyszer estünk azon csalo ásbba, mintha ezen tárlat épen az lenne, a minek szerencsés éghajlam, országunkban lennie kellene, vagy a milyen elég mostoha viszonyaink daczára is lehetett volna.

A milyen kitünő volt a látogató közönség részvéte, ki kell mondanom, épen olyan nagy volt azok részvétlensége, kik különféle s jeles küldeményeik által szinte minden áldozat nélkül bebizonyíthaták volna hazánk sokoldalú képességét, vagy legalább azt, hogy kellő ipar s szorgalom mellett mily gazdag forrásait nyithatnak meg egy, a mostaninál jobb, szerencsésebb létezésnek.

Mi ezt a folytonos részvétlenséget a közélet elég gyéren nyilvánuló mozzanatai irányában némileg kimagyarázni, de méltányolni épen nem tudjuk.

Vagy talán a közönség nagy része a tárlatok befolyását akár a közgazdaságt, akár a műipar emelésére, maiglan sem értené eléggé? Hihetnők-e, hogy nem értené, mikép a tárlatokban a nemes és buzdító verseny eszméje foglaltatik? hogy a kert és mezőgazdaságt terményeinek egymás mellé állítása s egybe-hasonlítása a létező méltánylására, az önismertetre, a helyes tájékozásra, s a valódi becsü jóra, a tökéletesre való törekvésre egyenes felhívás, és pedig nem az elrepülő szó, hanem a szemünk előtt álló élő példának ellent nem mondható ereje által? Avagy van-e ut s más eszköz hatalmunkban, melyből hazánk földének termő képességét, annak magára hahajtott, vagy az emberi szorgalom által kifejlett minőségében, egyes vidékek szerint, a földnek, éghajlat s szorgalom módosításai szerint megítélhessük, ha nem keressük, és ha keresetlen előáll a jó alkalom, nem ragadjuk meg azt, hogy egymás mellé állítva termékeinket, tudjuk meg már valahára, mink van? vagy a meglévőt mivel cseréljük ki,

hogy akár kényelem, akár haszon, akár jólét tekintetében földünk viszonyai közt a legjobbat s legkövetkezőbbet bírassuk.

A tárlatokból, akár a mezei gazdáságt, akár a műipar termékeiből keletkeznek is azok, a nemes verseny, a jobbra és tökéle- sebbre törekvés eszméi s mind az sugárzik ki, mi azokkal rokon. Nem mulatkozás, s nem is játék hát ez, a mivel foglalkozni most a világ legműveltebbeknek ismert nemzetei sem tartják időpazarlásnak.

A természet törvénye szerint látszanak az emberi viszonyok is alkalmazni magukat, mely szerint jó és rossz inkább hatnak felül- ről lefelé, mint megfordítva. És a mi orszá- gunk 800 év óta tekintélyek országa, a hol már bene male megrögzött szokás az, hogy minden új dolognál a jót akarók nagy része mielőtt teltre kelne, feltekint előbb, hogy mint kezdenek azok, kiket az intelligentia s vagyonosság képviselőinek tekinteni megszokott. Hallgatás, téllenség e részről neveli a csökönősséget s lehangoltatást; buzdító s fel- hívó példa sokaknál talál kész indulatra s te- vékeny buzgalomra. Míg ez a felszólítás, a- vagy csak azon mezőn, mely a munkásságra egészen nyitva áll. hiányzani fog, sántikálni fog minden ártatlan kezd mény, mely pedig biztosabb s egyesek özpontosított ereje ál- tal talán nem is remélt eredményekre vezetne.

Imé kissé beburkolva, de talán mégis elég érthetőn mondám ki, hogy miért lett ab- ból, a mit „Terménytárlat“nak ohajtánk csak feligmeddig ez, s miért hogy a hiány szinte annyit nyele el, vagyis gyümölestárlatnak a mi volt, hiszem megjárta volna, de e mellett alig vélhette volna valaki észre a kiállítás példányaiából, hogy nálunk alman kívül vala- mi egyéb is terem.

Mi azok közé tartozunk, kik a jobbrol remény horgonyát akkor is erős kézzel tart- ják, mikor nyakig vannak a sárban. Annyival inkább hajlandók vagyunk hinni azt, hogy minden olyan kezdeményt, mely a közérdek- kel szoros kapcsolatban áll, lassanként felka- rol s magává teend a közvélemény. Ezen hitben egy a jövő évben kiállítandó tárlat, hogy illő jelentőségre növekedve fogja a ho- ni termelést képviselni, legyen szabad ha- zánkfiat buzgóságára támaszkodni, mely a „lassan siess“ vezérszó mellett, ha bár ké- söcskén is, de végre csakugyan megérkezik a célhoz, ha már mások, az igaz, ki is pi- henve fáradsalmukat, várják az érkezőket.

II.

Terménytárlatunk osztályok szerint lévén elrendezve, az ismertetésben rendre kell ezen osztályokat előadni.

A leggazdagabb osztályal kezdem el.
1) Gyümölcs- osztály, vagyis alma- és körte-neműek.

Ezen osztály mind gazdagságt, mind szép- ségt tekintetében jóval felülmutta a mult évi

kiállítást. Összesen 525 szám alatt érkeztek be ezen osztály terményei, melyeket végre rendszeresen osztályozván, 191 alma- és 42 körtefajokat tudunk megkülönböztetni.

Egy tekintet e en osztály terményeire meggyőzhetőtt akárkit, hogy a gyümölcste- nyésztésbeni haladásunk egész méltánylást ér- demel, s főleg hogy hazánk földje s éghajlata annyit előnyt s kedvezményt tartalmaz, hogy ha kellő szorgalom s tárgyismeret járul hoz- zá, a gyümölcstermelésbeni versenyt s con- currentiát képes lesz rövid időn kiállani Eu- ropa bár mely országával. Mit mondhatánk még akkor, ha az ország egyes gyümölcster- mö vidékeinek egész gazdasága s szépsége ki lesz tárva?

A mult évben a beküldött alma- és körte- fajokat a Dietrich rendszere után rendezve tártuk ki. Most bizonyos okoknál fogva a ter- meszők küldeményei egyenként külön osztályt képezve következtek egymás után; noha itt sem mulattuk el a rendszeres osztályozás el- veihöz képest intézni a kiállítást.

Ezen osztályba tartozó terményeket kül- dötték a mint következők:

- 1) Özv. Dobay Györgyné, Kolozsárról 60 alma-, 10 körte-fajt.
- 2) Kronstädter József Kolozsvárról 14 alma-fajt.
- 3) Nagy Ferencz, Kolozsvárról 9 alma 5 körtv. f.
- 4) Bán István, Kolozsv. 2 alm. 1 kört. f.
- 5) Ullich czukrász, Kolozsv. 1 kört. f.
- 6) Özv. Kreplinné, Kolozsv. 6 alm. f.
- 7) Schütz József, Kolozsv. 32 alm. 5 kört. f.
- 8) Gr. Bethlen Sánd., Árokalya 6 alm.
- 9) Tisza László, N. Csánból 8 alm.
- 10) Lo- rényi József, Szászvárosról 27 alm. 5 kört.
- 11) Kovács Mihály, Kolozsv. 10 alm. 1 kört.
- 12) Gróf Mikó Imre, Bányabükkről 12 alm. 1 kört.
- 13) Brandekker Simon, M. Vásárh. 40 alm. 10 kört. f.
- 14) Olfner József, Kolozsv. 6 alm.
- 15) Gr. Teleki Domokos, Gernyeszegről 8 alm.
- 16) Méhes Samuelné, Kolozsv. 1 alm. 17) Ta- nár Salamon József, Kolozsv. 6 alm. 1 kört.
- 18) Szentpéteri Imre, Kolozsv. 2 kört.
- 19) Tunyogi József, Kol. 1 alm.
- 20) T. T. Kegyes- rendűek, Kol. 29 alm. 9 kört.
- 21) Özv. Lá- posiné, Kol. 6 alm. 1 kört.
- 22) Hodor Károly, Dobokáról 5 alm. 23) Kraft József, Kol. 7 alm.
- 24) Hutter Samuel, Kol. 17 alm. 5 kört.
- 25) Bodor Pál, Kol. 12 alm. 3 kört.
- 26) Nagy- Czégről 7 alm.
- 27) Zoltán Ján. N. Enyedről 7 alm. 2 kört.
- 28) Mike Sándor, Kol. 1 alm.
- 3) kört.
- 29) Nemessányi Andr. Kol. 28 alm. 8 kört.
- 30) Özv. Zeyk Jánosné, Erdő Szent- Györgyről 6 alm.
- 31) Folyovics József, Kol. 17 alm.
- 32) B. Huszár János, Kol. 12 alm. 3 kört.
- 33) Zágráb Ján. Kol. 1 alm. 4 kört.
- 34) Kiss Károly, Zilah, 10 alm. 4 kört.
- 35) Bauer József, Kol. 6 alm.
- 36) Farkas József, Kol. 6 alm.
- 37) Rotarides Mihály, Kol. 1 alm.
- 38.) Pánkowszky, Kolozsvártt 3 alm. 2 kört.
- 39.) Szilágyi Lajos, Kolozsvártt, 8 alma- és 2 körte-fajt.

Visszapillantás ez évre.

I

Az emberek emlékiratos sirkövet állítanak halottaiknak; mert a kő szilárdabb mint a szív, s az nem engedi oly könnyen kitérődni az emlékezet betűit, mint ez. Az idő, a mulandóság özönébe merülő évek maguk vésik be emlékirataikat az emberek viszonyába, a nemzetek sorsába. Boldogok, kiknek sorsán ez emlékirat a remény, hit és szeretet színével van díszítve; szárandók, ha a gyász vagy halál szinképében tűnik fel!

Ezen év már szinte bevégezte emlékiratát, egyes betűi szétszórva mind fellálhatók, csak össze kell szednünk, egymás mellé illesztelnünk, hogy olvashassuk. Ezen betűk a természeti és emberi erők által létrehozott tényekből alakulvák.

Mit hozott tehát ez év reánk erdélyiekre nézve? A természet, a mindig hív édesanya ellen nincs méltó okunk a panaszra; nem volt ugyan pazar áldásosztogatásában, de szűkkeblű sem.

A hótalán tél gazdaszatunknak ártott és használt is; mert ha gabonáink között a gazhozó növények felburjánzásának kedvezett, a mellett, hogy a marhák számára kevesebb kosztot vett igénybe, az előbbi két év alatt túlnedvesült földeket nedvesebbé nem tette, sőt a fagy általi elmállasztás által lényegesen javította.

A tavasz kora ez tartós kellemes napjain magvainkkal együtt gazdag áldás reményét vetettük el; az időjárás senkit sem hátráltathatott tavaszi munkájában, s hogy a remény teljes mértékben még sem valósult, onnan van, hogy a közbeszéd szerint „a munka az emberé, az áldás az istené.”

Azonban az egész tavaszon át tartott derű elvégre károsná kezdett válni gazdái szempontból. Nem lehetett a maga idejében ugarolni, s a vetések sinyleni kezdettek. Most a tartós derült idő nyomába hosszas esőzések léptek. Az őszgabona éppen virágzóban vala; a hirtelen záporok a himport részint lemosták, részint senyvedésbe hozták; a minék következése a lett, hogy a gabonafők helyenként mag nélkül, üresen, úgy szólvá garádicsosan maradtak, és még a még nem dől, tehát nem léhas gabona is szokatlanul keveset eresztett, s így az eredmény lett: sok szalma mellett kevés szem.

Midőn julius elejével az idő kiderült, a gazdák nem tudták, hogy az összehalmozódott munka közül melyiket tegyék, hogy egyik se kessék el. Szántás, kapálás, kaszálás mind munkás kezekre várt, a mi a napszámot emelte. Rossz szénát az idén a bekövetkezett tartós nyári szárazság alatt készakarva sem lehetett volna csinálni; a gazdák örvendettek a jó takarodó időnek; mert az egész nyár száraz vala; de meghökkentek, midőn eljött Samuel, el Kisasszony s a többi jó vető hektek, de vetésről szárazság miatt szó sem lehet. A panasz általános volt, mert kevesen látták bé, hogy az anyatermészet, vagy gondviselés a szárazságban csak jótékonyágát a karta éreztetni az emberekkel. Ugyanis a közelebbi két év alatti tartós esőzések a földeket annyira romlásnak indították volt, hogy ha még két oly nedves év következik vala, Erdélyben csalhatlanul szűkséget s talán éhséget vont volna maga után. Ennek megelőzésére ellenszerül — antidotumul — adta a gondviselés az idén szárazságot, hogy az elhetegeült földet meggyógyítsa, a szivájoszá vált göröngyöket a nap heve és száraz levegő befolyása által új erővel ruhazza a további termésre. A természet böles háztartásában semmi sem történvén ok nélkül, ha néha a kisebb jó áldozatul is esik az előttünk tán elrejtve lévő nagyobbak, nem kell elcsüggednünk; hisz a természet is olyan mint minden okos jó anya, kevesebbel táplál egykor, mint máskor, ne hogy az sok káros convulsiókat okozzon.

A nyári szárazság eredménye lön, hogy hazánk legközségesebb tápszere, a török-búza csak fél termést adott, hogy hegyeinken a szőlő nem fejlődhetvén ki, borunk minőségére nézve reményünknek nem felel meg; hogy nem kevés helységek határa a pusztító jég martaléka lön, hogy őszi vetéseinkkel oly annyira megkéstünk; hanem a természetet munkáiban nem a pillanat szűksége vezérlé, előtte az örökkévalóság problémája megoldása áll.

A fák tán egy évben sem gyümölcsöztek bővebben mint az idén. Gyümölcs, makk és gubics gazdagon termettek; ez utolsó nem kevés pénzt hozott az országnak; a makk nagy mértékben enyhíti azon érezhető hiányt, hogy Oláhországból nem jöhet sertés Erdélybe.

Mit hozott tehát ez év? közép termést a szalmás gabonában, felet a török-búzában, közepes szüretet, és elég gyümölcsöt.

Dunamelléki közlemények.

III.

A béresek értelmiségéről szolt előbbi cikkemet a ki olvasta, annak már lehet fogalma az összes nép értelmiségéről. Vidékünk nagyobb része reformatus, mindenki tud írni, olvasni, a templomban énekelni. (Fájdalom, a catholikuskokról ezt nem mondhatjuk.) A ki ennyi műveltséggel nem bírna, szégyen, gyalázat miatt a helységben tán nem is maradhatna; a legutolsó szeller is a helybeli tanítázetben kitaníttatja fiát, a pusztai cselédek a helységben fogadnak fiaiknak szállást és kosztot, s mégis taníttatják.

A napszámok nevezetes történeteket beszélnek munka között a régi magyar világról. Közelebb egy nyomtató kérdi tőlem: van-e még, nemzets uram, annak a híres Bethlen Gábor volt erdélyi fejedelemnek valami successora? Jói felborozott két nádvágo, nem tökéletesen megfagyott tóban nádat vágmunka közben beszakad a jég, s mindkettő van, derekig vízbe esik, honnan csakugyan egymás segítségével kivergődtek; kérdi nevetve egyik a másiktól: vajjon, komám, ha belé halunk, mit irat a maradék főtől való fánkra? Legfennebb kiestüfolnának, felelé a másik, mint a lefejezett Frangepán és Zrínyi Pétert, kiket egy gödörbe temetvén, ezt írták sirkövekre: Vak vezető a vakot s mindketten verembe estek. Igazabban írának, kedves komám, monda a másik, ha ezt írának: részeg vezeli a részegét s mind a ketten a tóba estek.

E már sok, gondolám magamban, s megfordítam háts lovam s agarászni menék; a nádvágo e tárgy feletti beszélőket folytatták.

Gazdaságos nézeteik napról napra tökéletesebb; ha valami jót, czelarányost hallanak, látnak, azonnal megkísértik; példa a repezetermesztés, melyet már a nép is sikerrel mivel. Ohajtva várják az órát, hogy a nagyobb birtokosok arató és cséplő gépeket hozassanak, minék ha jó sikere tapasztalattik, többen társaságba állva, szándékuk megszerezni.

A bor-dézma vidékünkben rendszeren megfizetődik forradalom előtti mértékben, most a helységek ennek örök megváltásában vételkednek egymással. A nagyobb birtokosok több helységben tagosítást indítványoztak, a nép örömmel fogadta, a volt földesurak hordozzák a méretési költséget, a helységek adják a szükséges napszámokat, fuvar, léczeket s más ily apróságokat; úgy gondolom ezekből mindenki át fogja látni, hogy népünk minden jóra, üdvörsre meg van érve.

Vidékünk nagy kiterjedésű síkságnak örvend, minden helységnek a helységtől egy-negyed órányi távolságra meg van rendes tanháza, rakódó helye hová ganéját, takarmányát hordani szokta s hol barmjai rendszeren telelni szoktak. Ezen tanháza a hosszú nyári napokon a legtávolabb esendők földekről is fordulhat terület 2—3, ha tetszik 2—4 fogatu

ló vagy ökrével, a trágyát hasonlólag idővesztegetés, marhakinzás nélkül kihordhatja, s mégis örvend a tagosításnak.

Akaratom ellen is Thorda juta eszembe. Egy egész nap 6—8 ökörel vihetni bé a városba tűzfészeknek egy terüh gabonát vagy takarmányt, s ekkor is az ugy nevezett labirintusan ha négy kerekét akaszt is, gyakoriak a szerencsétlenségek. A trágyát tengelyen szállítani csakugyan nem volna újságból dolgozó gazdaság, mivel ez legfennebb azt ajánlhatná: cifra bojtos, réz csengős ökrökön az Aranyos partjára kiszállított trágyát tegye a tordai gazda hajóra (lutaj), az Aranyos vizén vigye Egerbegyig, s onnan tengelyen szántóföldjeire, ez legnyereségesebb lenne.

Erdélyben nem ismerem egy helységet is, hol oly költséges gazdaság folyna mint Tordán; az egész városban elég szellemi és anyagi erő, tisztá magyarság, s talán ez az oka, hogy számítani éppen nem akar, nem, mert a generosus magyarhoz nem tér a számítás; vegye csak valaki pennára, mibe kerül gazdasága mellett egy mérő búza, s bámulni fogja, hogy helybeli piaczczaán olcsóbban megveheti, s mégis hogy a tagosítás ellenzőkre talál Tordán, azt csodálni lehet.

No de mi bajam nekem Tordával; az értelmesebb rész az ellenzőket fel fogja világoztatni, s egy szebb, egy jövedelmezőbb gazdaságra az utat elkészíti, mi egyedül a tagosítás által történhetik.

Oktassuk mi továbbra is a minden jóra s üdvörsre hajlékony magyart itt a Duna mellett, a gyűlölség helyett, a mi itten tökéletesen megszűnt, a jó egyetértést tettel is mutassuk meg, a tudatlant tanítsuk, a tévelygőt útha igazítsuk, az eleséggelteteket hátorítsuk, a szűkölködőket segítsük, mindenek felett a hazza s ennek földje iránti szeretetre serkentsük. Helységünk ügyeiben s bajai igazításában részt vegyünk, szóval, magyar fajunkat mind szellemi, mind anyagi jólétre felvergődni tehetőségünk szerint segítjük elő.

Ekkor jöjjön a minék jöni kell, népünk, fajunk élni fog. Fodor.

Egy levél Romából.

November 25-kén. Még mind folytatom turistái vállalatotom honomon kívül, mint a megátkozott bolygó zsidó. Azonban külföldön talán böngészhetek össze valamit, mivel honom azon fiainak szolgálhatok, kiknek nem volt módjuk sem a régi s jelen világ eseményeit tanulni, sem utazni. Most itt vagyok a nagy Romában: életem egyik rög-vágya teljesedett, s én végtelen halával tartozom a sorsnak, de jelesen azon nagylelkű francia utasnak, ki engemet uti társul fölvelt, s minden költségeimet bőkezűen fedte. Ezen nemes francia neve Desprez, ki az európai sláv tartományokban, a két Oláhországekban, s jelesen Horváthországban közelebről tett utazásáról oly s méltán nevezetes. Szíves közönet neki!

Tehát a classicus Romáról valamit.

Kérdés: Roma világ uralmát mi szülte? Felelet: a romai jellem nagysága; a sokaig föntartott erkölcsi szigorúság, s a kizárólagos, egy magasztos önzéssel párosult honszeretet. Föltámaszai voltak a nyilvánosság, a szabadság s a polgár egyénisége föntartása.

Montesquieu Roma nagysága indokait találja: a szabadság, a munkásság s a honszeretletben, melyek már a gyerekkorban öltöztettek mindkét nembe, a férfik s némberek szilárd jellemében; azon benső versenyekben, melyek a szellemnek rugókonyaságot adtak; a véz utáni állhatatosságban, s soha el nem csüggedésben; azon elvben, miszerint ők csak a győzelem után békülték; a triumphus dícsőségében, mely a hadivezéreket nemes véteyre lelkesítette; azon népek pártfogásában, melyek nyomasztó urok ellen támadtak; abban a kitűnő politikában, miszerint a legyőzettek boszut nem állottak, ellenben meg-

hagyták isteneiket, nemzeti szokásaikat, törvényeiket.

A régi Roma pártfogolta a tudományokat, a művészetet. A szabadság teremtette Romában — valamint jelenleg is Angolhonban — a nagy statusférfiakat, a nagy hadvezéreket, a nagy s hőles szónokokat, isteni költöket, történetírókat akkora magas fényben, melyhez a halandók még annyi századok után sem tudának közeledni. Romában virágzott s tünt ki — a görög után — a nagyszerű építészlet a coliseumban, a színházokban, emlékoszlopokban, a szobrokban, az aqueductokban. Mindaz a mi Romában volt, nagyságot fejezett ki, s e nagyság szelleme. — ha romai ember nincs is többé a mint Lamartin mondá — még most is lebeg az örökváros romjai fölött. O, ha eromokra nézünk, kénytelenek vagyunk átlátni, azt is, mikép a szerencse poesissa kevésbé hódító, mint a szerencsétlenség: ebben léteznek a romok s a nagy elesések bájoló virágai, s én úgy hiszem Szt Hélena köszirtjei nagy mértékben emelték Napoleon apothecosát! Roma a legfelsőbb erények, s a legpokolibb vétkek tableaux-ja, s ha valaki mostanában is valami nagyot nyomtatékosan akar kifejezni, szereti a régi romára hivatkozni.

Elég hogy itt vagyok már, s miután több napok alatt sok egyebet láttam, ma estére a legdicsebbet a coliseumat tüzetem ki nézelgésem tárgyául.

Huzamos idő óta volt már éj; én a coliseum közepében ültem egy kőven, s úgy hittem jogom van a coliseumban ábrándozni a mult idők nagysága s semmije közt. Utitársamnak egy schwartzwaldi rugós órája volt nálam; megnyomtam tollát, s egyet ütött. Gyertyát önkényt nem gyújtottam. S így a felleges romok között nem sokára egy vallásos révedezésbe merültem, s előltem csak hamar a nagy árnyak serge kezdett elléptetni.

Egyszer, a hajdankorban, két figyermeket hagytak oda veszőben a kiárdott Tiberis hullámain. A medríbe visszalépett folyó a két gyermeket egy vadfügefa alatt hagyta: egy nyöstény farkas oda futott őket megszoportni. Egy pásztor fölveszi őket s a Palatinus hegyén létező szalmás kunyhóába viszi. A nyöstény farkas által táplált gyermekek megnőnek s — úgy kell mondani, mint a dolog van — hegyi rablók főnökei lesznek. Ők egy asyllumot alapítottak a szökevény rabszolgák, a merész nyájpásztorok s a bánditák számára: ez Roma születése. A mi századunk is látott valamit ilyest; Rosas is egy Romulus volt sat.

Csak egy másodperc kelle arra, hogy a romai királyság ezen történetje előltem elmenjen, s legott látam a csatákat egymásután következni. A romai katona a világon legelső katona lett, s mi alatt az örökváros kivülről csak a háboruk képeit mutatta, nem szünet belől az előkor falusi egyszerűségét hámulni. A senator önmaga szántotta földét; s Romába csak ünnep vagy comitiumok napján jött. Láttam a nagy, a gravis Cotát a „Forumra“ gyalog hajdon fovel menni, s miután ott a népnek az igazságot kiszolgáltatta, mezzei villájába menve, rabszolgáival egy sorban dolgozni s velök fatárból ebédelni, s nem bort, de vizet inni. Láttam, hogy a Cato szomszédja Marius Curius, ki mint győzelmes hadvezér háromszor triumfált ebédjére önmaga készítette repáját, s az ép ez alkalommal hozzája jött Samites követének, kik nagy összeg arannyal kínálák, azt felelte, hogy annak, ki így él nincs szüksége aranyra, s ő jobb szereti azokat megverni, kik arannyal bírnak, mint arannyal bírni.

Az egyszerű, de szigorú senatorok mellett a nép természetesen vallásos, s adott szavához hű volt. Azt mondja Polybius: „Egy görög esküjének senki sem hitt, de a romai polgár esküje szent volt.

Hát a katona? Ez egy félmodium gabonával, egy adag vízzel s eczettel elment vérét bámulatos közönységgel ontani honáért, s az ő kevélysége teljes lett, ha a csatame-

zőn egy tölgykoszorut érdemelt. Fájdalom! kétségbe esékben, midőn az absolutismus uralkodott, a Praetorianus nem elégtelt meg egy modium gabonával, sem egy tölgykoszorúval: azt választotta imperatornak, ki több pénzt fizetett, s azt a császárt, ki nem fizetett eleget, vagy levetette vagy megölte.

Azt mondja Vegetius, hogy az, ki a romaiaknak a „legiót“ inspirálta, félisten volt. A legiók hódíták meg a világot.

A romaiak — a mint Montesquieu mondja — nagyravágyók voltak a kevélység, a carthagoiak a fősvénység által, amazok parancsolni, ezek szerezni szerettek, s midőn ezen utolsók a bevételt s kiadást szüntelen számították, hadakoztak is, de a nélkül, hogy a háborut szerették. Talán kétkezik valaki, hogy a mi időkben is volnának carthagoiak, s romaiak? Olvassátok történetjüket Amerika hódításának a spanyolok által, India hódításának az angolok által, s tekintsetek épen jelenleg Pétervár háborúját Konstantinápoly ellen!

„O Lucretia! te ártatlan okozója egy nagy forradalomnak, szűz Lucretia! kinek nevében a Tarquiniusok Romából elűzettek, köszöntlek téged! Roma, a királyok elkergetése után az évenkénti consulságot alapította, s ez emel rómat oly magas fokozatra. A fejedelmeknek van éltökben bizonyos nagyravágyási időszakok, mely után más szenvedélyek s maga a kényelem következnek; de a köztársulatnak olyan főnökei voltak, kik évenként változtak, s kiknek valami jelest kellett tenni hivataluk folytatásában, mi nélkül nem remélhettek más új méltóságot nyerhetni; tehát az ambícióért egy pillanat sem vesztett el.“

Számtalan polgári s külháborúk voltak, a vér patakokkal folyt, de a csaták közepéből minden pillanában nagy hősök jöttek ki. Láttam előltem elmenni a két Scipiót, Paulus Emiliust, Mariust, Syllát, Pompejst, Cesart. Mindenek fölött egy tárgy volt, mely szemembe ötlött: egy csermely Romagnában, s az ut Riminiből Cesenáig, hol egy oszlopra metszve láttam azt a „senatus consultumot“, mely a pokolnak adta, szentségtörőnek, apagyilkosnak nyilvánította mind azt, ki egy legióval vagy táborral a Rubicont átlépné. „Ala iacta est“ mondá egy kopaszfejű hős s katonáival együtt átmené a Rubiconon.

Aztán, miután e nagy embereket triumphálni s mint valamely félisteneket a városba menni láttam, láttam a szökevény Mariust Carthago romjain ülve; láttam a korlátlan hatalommal s ember vérrrel jóllakott, az emberektől megutált iszonyt, Syllát cumei villájába vonulni, s millió tetük által megétni; láttam Pompejus megcsonkított hulláját az egyiptomi tengerparton hű szolgája mellett heverni, láttam Caesart Cassius s több özeesküdtek gyilkai által huszonhárom sebekkel elesni, s miután utolsó szavát nyilatkozta: „Et tu fili Brute“ a Pompejus oszlopához hurezoltatni; láttam a beestelen gyáva Antonius mikép ereszkedik kardjába az elavult Cleopátra szeméiert sat. sat.

(Vége köv.)

H I R F Ū Z É R .

* A magas kormány elrendelte, hogy Erdélyben a lovas ezredek számára ujjlag lovakat vásároljanak, úgy mint hajdan. Az alkalmas lovakat Dézsen egész éven át folytonosan, Kolozsvárt, Szébenben, M. Vásárhelyt, Medgyesén és Brassóban az országos vásárokon kívül, heti-vásárok alkalmával is beveszik. Ezen kívül egy biztalmány több város országos vásárait meg fogja látogatni lóbevásárlás végett.

* A brassóiak nagyon remélik, hogy az ottani kereskedelmi és iparkamara által kért fiók-bankot megkapják. Egy ily intézetre nélkül is nagy szükségünk volna, de a mig azt megnyerhetjük, jó volna egy t a k a r é k p é n z t á r ról gondoskodni!

* A szebeni takarékpénztár bevételé november hóban 85,028 frt 47 kr, kiadása 62,760 frt 39 kr volt. — A brassói takarékpénztár ugyanazon hóban bevett 64,000 frt 34 kr, kiadott 53,313 frt 46 kr.

* E hó 4-kén Sz. Tamás és Gyimeslok közt az erdőben égés támadt, a melyet csak más nap tudtak eloltani a sz. tamásiak. Mintegy 150 öl hosszu és 8 öl széles területen résztint álló, résztint levágott fák égtek el.

* Segesvárt egy-pénzügyőri felügyelő e hó 5-kén agyonlőtte magát. Nem tudhatni miért.

— Említettük volt, hogy külföldön oly falszönyegeket készítenek, a melyekre térképek vannak rajzolva. Ily szönyegeket már Bécsben is kaphatni.

— A legfelsőbb törvényszék azon elvet mondá ki, hogy a becsületsértés kölcsönössége nem enyészeti el a büntethetőséget.

— A Pesti N. azon örvendetes körülményről tudósít, hogy irodalmunk kitünőbb termékeit szorgalmasan fordítják idegen nyelvekre.

— A czeglédiék 100 pfrtot küldtek a Garay árváinak.

— A Veszter-féle magyar táncztársaság tagjai közül nevezetesen Kilányi és neje Hannoverában nagy tetszést aratnak.

— Székely József „Kármán és Fanni“ czim alatt drámát írt, s azt a nemz. színháznak be fogja nyújtani.

— Jókai „Manlius Sinister“-ről a lapok dicserőleg nyilatkoznak, s írják, hogy e műve minden eddigi drámájánál jobban sikerült.

— A m. pénzügyministerium meghagyá, hogy a német (kisorsolható) 6kros pénzjegyek f. hó végével a forgalomból kivéssenek; miután azonban a rendeletnek különösen a vidéken igen kevés sikere van, a kormány a fennebbi határnapot újból emlékeztetbe hozza.

— A viviersi püspök Frankhonban megtiltá hiveinek az asztalmozgatást.

— Oroszországnak az európai területen, a Kaukázusban és Amerikában a legujabb népszámlálás szerint 65,170,598 lakosa van.

— A harminczadi vámpénzek agiója januárhóban remélhetőleg 15 prct lesz, mert azt a novemberi pénzfolyam közép aránya szerént fogják számítani.

— Egy pesti lap írja, hogy az erdélyi m. kormányosság a lótenyésztés emelésére menéseket fog alapítani. Bizony erre nagy is a szükség, mert jobb faj-lovaink napról napra kevesbülnek.

— Az austriai államvaspályákon octoberben összesen 1,252,802 frt volt a bevétel.

— Bécsben jövő évre 50 naptár jelent meg. Érdekes tudni, hogy a Pesten megjelenő naptárokból is többet nyomtak 200 ezer példánynál.

— A bécsi keresk. és iparkamara megkérte a m. ministeriumot, hogy a Bécsben legközelebb tartandó ipartárlat megnyitása idejéig mielőbb meghatározni kegyeskedjék, hogy annak méltó elrendezéséről gondoskodni lehessen.

— Pesten a jótékony növegyet a szegények számára három fütőt szobát szándékszik létesíteni. (Kolozsvárt még mindig igen sok szegény van, a kiket be nem vehetni az intézetbe, mert pénzalapja nem engedi!)

— A m. kereskedelmi ministerium kibocsátá rendelteit az 1854. Münchenben tartandó ipartárlatban részvételre nézt. A küldendő czikkemre a keresk. és iparkamarák fogják megvizsgálni s elszállításukról gondoskodni. A tárgyakat jövő év mart. 15-keig be kell jelenteni, s elküldésüket ugy intézni, hogy június 15-keig Münchenben legyenek. A cs. k. austriai, valamint bajor kormány ingyen szállitja az árukat az állami vaspályákon.

— Magyarország már több városaiban állítanak vasárnapi iskolákat.

— Az ipartárlat épülete Münchenben any-nyira kész, hogy az alapfalak már fennáll-
nak. Az épület keresztelhőjében egy pompás
kutat fognak felállítani ércből, a mely 20,000
forintba kerül.

— Ira Aldrige jelenleg Sleziában, Trop-
pauban vendégszerepel. Ugy tudjuk színhá-
zunk igazgatósa levelet váltott a nagy né-
ger művészzel.

— Német költő Tieck sirját méltólag fel-
akarják diszítani. Erre nézt egy társulat ala-
kult, a melynek élére a porosz király maga
állt. Hogy a részvét annál nagyobb lehessen,
egyes adomány egy tallérnél nem lehet nagyobb.

— Az Eszterházy-féle kölcson sorsje-
gyek dec. 15-dikén történt húzásánál a fő-
nyertes 40,000 pfrtal a 28,177 számra esett

— Bécsben közelebről több nagyszerű
bukás történt, a többi közt két gyógyszerész,
a kik közül egyik 200 ezer pfrtal adós. És
minden bukástól ments meg, uram, minket!

— A m. kormány a debreczeni colle-
gyumban nem csak a felgymsiumot, de kö-
zelebről a jogakademiát nyilvánosnak is-
merte el.

Nemzeti színház

Dec. 19-én. Nem mind arany, a mi fény-
lik, angol vigjáték.

Dec. 20-án Ernani, opera. Mezei V. ujonan
szerződött tag ma lépett fel először. Őt már a mult-
ból ismerjük s mai működése a király szerepében
tanúsítá, hogy hangjából, éneklési pontosságából mit

sem veszite. A játék általában jól ment. A cs. kir.
Sivkovics - ezred karmestere Nechwalszki ur
fáradhatlan buzgalma az orchestert napról napra
összszévágóbbá teszi.

Dec. 21. Pénz és becsület, legújabb fran-
czia dráma 5 szak. Ponsardtól, Rónay jutalmára bér-
letszűnettel. E választás Rónay helyes műzlesztéséről
s jó tapintatáról tanusít. A legdiscrétébb napi kér-
dés van szinpadra hozva, életből vett ügyes szö-
vetü mesével folyvást érdeklő modorban kivívé. Az
alappondolat körül belül ez: belérdem, becsület és
munkás szegénység-e, vagy lelki aljasság, világi
tekintély és pénz előbb teendő-e? Folytonos cse-
lekvényben, elms gondolatok- s párbeszédekben
finom kímélettel állítja a néző elébe a súlyos al-
ternatívát s utoljára a költő tiszte szerint az első-
nek adja a túlsúlyt és koszorút. Valóban e darab
kedves tüncény szinpadunkon; elégtételt, vigasz-
talást, a megismert jó melletti maradásra új erőt
kap a becsület embere, a polgári erények bajnoka,
kibékül sorsával sok nökedély, a világi szerencsék
birtokosa, a hatalmon levők megdöbbenetnek s a t.
Az előadás maga általában véve kielégítő volt. Ró-
nay Györgyöt studiummal játszta. Lendvay Ru-
dolfot személyesíté, s dícséretére meg kell vallan-
unk, hogy játéka szorgalmas előhaladást vevők
észre; mintha a darab életűsége szavallatára be-
folyással lett volna, mert hangjában az ismert ál-
páthost ma alig pár helyen hallók. Csak előre! s
legyen meggyőződve, hogy nálunknál senki sem
nyújtja neki több örömmel az elismerés koszoruját.
Rónayé, Lucille az előadás kedvességére szerfe-
lett sokat tett. Szabóné, Laura, megenged, ha ró-
la csak annyit mondunk, hogy nem rontott. Káro-
lyi, Mercier, Csizsér, ügyvivő, Szücs ellen sem-
mi kifogásunk sem lehet, de igen azon urak ellen,
a kik az első felvonásban az előadás összszévágá-
nak mintegy gálat vetének készületlenségük által.
Közönség szép volt, nyilvános biznysága annak,
hogy a szerény igyekezetet méltányolni kívánja; bi-

zonsága egyszersmind annak is, hogy a jó dráma
csak közepesen adva is tömölt színházat képes asi-
nálni szintugy mint az opera. Tehát ne csüggedjünk.
E darabot olajtanók mentől előbb ismét látni.
X. és Y.

M O Z A I K.

* Londonban figyelmet gerjeszt egy Ameriká-
ból hozott új gép, az arany és ércz elválasztására.
Előnye abban állanak, hogy 40 mázsányi két go-
lyó segélyével törés és őrlés által, mely egy a
gőzerővel forgásba hozott vasmedenczében történik,
mint mozsártörő s őrölő működik, s a legkeményebb
érceket legfinomabb porrá törí. Ez aztán csuppen-
ként csörgedező víz által kimosatik, s melegített
higanyalj segélyével a vasedény fenekén amalgami-
sáltatik. Ekép a kérdéses gép egyszerre végzi mind-
azon egyes működéseket, melyek e végre megki-
vántatnak, és pedig nem nagy költséggel. A legfi-
nomabb aranyrészcsek, melyek különben veszen-
dőbe mennek, megnyeretnek ezen készület által.
Ezen gép ára 600 ft. sterl. Allítólag már 18 ilyen
gépet Anglia, 12 Australia s 1 Szardinia számára
megrendeltek.

* Párisnak 17 nagy kórháza van (e közt
két gyermekkórház, 900 — mond kilencszáz az
ágyyal), 12 szegényápolódaja, 12 jótékonyági hi-
vatala, mely által a szegények lakaikban gyamolít-
tatnak, s egy intézele jó dajkák szerzésére a sze-
gények számára. Ezen köztintezetek évi jövedelme
tön 1851-ben tizenhárom millió frankot, míg a
kiadások tizenkét millióra ruhtak. A halandóság e-
gészbe véve ugy állt mint 1—11-hé. Párisban ma-
gában 1600 újdonszülött telencz közül első évben
ezer halt meg, míg a gyermekkórházban a halan-
dóság ugy állt mint 1—5-héz. Egyremlásra Párisban
évenként 27,000 ember hal meg, ezek közül 10000
a köztintezetekben.

HIRDETÉSEK.

HIVATALOS.

31,755.

1421.

Csődhiadetmény.

A dézsaknai cs. kir. sóhivatalnál egy
irnoki állomás üresedésbe jött.
Ezen, ideiglenesen betöltendő szol-
gálati állomás 300 pfrt évi fizetés,
szállás vagy ennek hiányában illő szál-
laspénz és a rendszeres sójárulékkal
van egybekötve.

Ezen állomásért pályázók szabály-
szerűen ellátott kérelmükben be kell
hogy bizonyítsák életkorukat, vallá-
sukat, tanulmányaikat, az illeni sójő-
vedék kezelése és a számvitel körül
szerzett ismereteiket, eddig huzott fi-
zetéseiket, feddellen erkölcsiségüket,
nyelvismereiteket, lelkiismeretes föl-
jelentésével annak, hogy az ezen or-
szágban divatozó nyelvek közül me-
lyeket beszélik csak, s melyeknek tud-
nak egyszersmind szabályosan írni is, s
végül, hogy az illeni pénzügyi hiva-
talmok közül kikkel vannak rokon-
ságban.

A kérelmeket legfeljebb januar
20-káig 1854. a rendszeres szolgál-
lati uton ide be kell nyújtani.

Az országos cs. kir. pénzügy-
igazgatóságától.
Szeben december 7-kén 1853.

(277)

(3-3)

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(280)

(2-3)

M. Velkőren egy jószág, melyhez
egy tagban álló nagy darab szántó-
földek s kaszálók, s ezeken kívül jó
legelő tartoznak, több évekre bérbe
kiadó. Bővebb értesítést nyerhetni írán-
ta illen kolozsvárt Szentegyház-ut-
czában a Kendeffi háznál 487 sz. alatt.

(282)

Karácsoni és ujévi ajándéknak nagyon ajánlható:

Györke állatországa.



Számos a szöveg közé nyomott
képpel.

Fekete képek-
kel . 36 kr.

Színezett ké-
pekkel 1 pft.



Erdély földé ritkaságai.

Ira Kővári László.

10 finom fametszvényvel csinos külborítékban. Ára 2 frt. 48 kr.
Mindkét munka kapható Tilsch könyvkereskedésében.

ELŐFIZETÉSI FIGYELMEZTETÉS

a 'GAZDASÁGI LAPOK'

jövő évben is folytatni fognak.
Feladatuk: a mezőgazdasági érdekeket
képviseelni, fejleszteni, s egyetemes
közgazdasági viszonyaink taglalására
közönlönyként szolgálni.

Miután a jelen évi folyam vége fé-
lé jár, figyelmeztetjük a t. gazdakö-
zönséget, miszerint becses megrende-
léseiket lapjainkra mielőbb megtenni
sziveskedjenek, hogy a szükséges in-
térkedésekről idején gondoskodniuk
lehesen.

Előfizetési díj: egész évre 10,
félévre 5 frt p.p. Évnyegyedre 2 frt
30 kr. p.p. — Az előfizetési levele-
ket bérmentesen küldeni, s a czimel,
lakást és utolsó postát világosan fel-
jegyeztetni kérjük.

Néhány teljes számú példánnyal
még a folyó julius-decemberi félév-
ről is szolgálhatunk.
Pest, 1853. december 4.

A Gazdasági Lapok
szerkesztősége.

(281)

Sertés eladás.

Méltóságos Tisza László ur Mező
Nagy-Csáni udvarában 60 darab 11

hónapos, makkról hizottan haza jött,
legjobb féle nádor-fajta igaz fejr
mongolicza (Pagoner) sertés cladó.
Néhány ártán, a többi fajra való ko-
cza s kan. Figyelmeztetjük a jó faj
sertésre szert tenni ohajtó gazdákat!
A sertések megtekinthetők M.N. Csán-
ban, s eladásukkal meg vagyok bizva
Fekete Pál,
tiszitartó.

Praenumerations-An- kündigung auf die KRONSTÄDTER ZEITUNG.

Die Kronstädter Zeitung
und der Satellit erscheinen wöchentlich
4-mal, die Zeitung Montag und Don-
nerstag, der Satellit Dienstag u. Sams-
tag. Die Blätter für Geist u. Vaterlands-
kunde als Gratisbeilage periodisch.
Der Praenumerations Preis ist
mit Postversendung halbjährig 5 f. CM.
Alle k. k. Postämter nehmen Prae-
numeration an.

A „PESTI NAPLO“

December- martiusi négyhónapos
ugy szinte

december—juniusi héthónapos
folyamára ezennel előfizetés nyitlatik;
ugymint: december, januar, február s
martiusi folyamra

Vidékre postán küldve 6 ft. 40 kr.
december, januar—juniusi héthónapos
folyamra

Vidékre postán küldve 11 f. 40 k.

Az előfizetési díjak elfogadtatnak
minden cs. kir. postahivatalnál — és
Pesten e lapok kiadó-hivatalában uri-
utca 8. sz. a 1-ső emeleten az ud-
varban, és Emich Guszláv könyvke-
reskedésben úri- és kigyó-utca szeg-
letén. Az előfizetési leveleket bérmen-
tesítetni kérjük.

„Pesti Napló“ kiadó hivatala.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. — Kiadja TILSCH JÁNOS.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betüivel.